

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Strategija EU za izkoriščanje možnosti energije iz obnovljivih virov na morju za podnebno nevtralno prihodnost

(COM(2020) 741 final)

(2021/C 286/26)

Poročevalec: **Marcin Wiesław NOWACKI**

Zaprosilo	Evropska komisija, 24. 2. 2021
Pravna podlaga	člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	14. 4. 2021
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	27. 4. 2021
Plenarno zasedanje št.	560
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	239/1/4

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO pozdravlja to strategijo, katere cilj je izkoriščanje možnosti energije iz obnovljivih virov na morju za podnebno nevtralno prihodnost.

1.2 EESO pozdravlja predlog, da se v pripravo nacionalnih in regionalnih načrtov pomorskega prostorskega upravljanja vključijo cilji glede razvoja energije iz obnovljivih virov na morju.

1.3 EESO meni, da bi bilo treba v strategiji izračunati prispevek vetrne energije k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov na ničelno stopnjo do leta 2050.

1.4 EESO pozdravlja stališče, da bi moral dobro reguliran trg energije dajati prava znamenja za naložbe, in meni, da ima predvidljivo in stabilno regulativno okolje bistveno vlogo pri razvoju vetrne energije na morju.

1.5 EESO ugotavlja, da je zaradi nekaterih značilnosti, kot sta globina in bližina drugih držav, hibridne projekte mogoče izvajati le v Severnem in Baltskem morju. Poleg tega zaradi pričakovane hitrosti razvoja meni, da bi morali biti ukrepi EU in nacionalni ukrepi osredotočeni predvsem na sprostitev potenciala najbolj naprednih projektov, za katere se načrtuje radialna povezava z nacionalnimi elektroenergetskimi sistemi.

1.6 EESO je razočaran, ker je vprašanje recikliranja izrabljenih vetrnih turbin v strategiji le površno obravnavano, in priporoča Komisiji, naj stroškom razgradnje namenijo ustrezno pozornost. Poudarja, da bi se s čisto energijo izboljšala ne le kakovost zraka v lokalnem okolju, temveč tudi okolje in podnebje na splošno.

1.7 EESO pozdravlja, da je bil prepoznan potencial Severnega, Baltskega, Sredozemskega in Črnega morja, dela Atlantskega oceana, ki se nahaja v EU, ter otokov EU. Razumljivo je, da se novi projekti prednostno načrtujejo v bazenu Severnega morja zaradi možnosti, ki jih tam ponuja obstoječa infrastruktura. Vendar EESO poudarja, da so za zanesljivo oskrbo z energijo ter za socialno in ekonomsko kohezijo v EU v vseh njenih bazenih potrebne sorazmerne naložbe v vetrne elektrarne na morju.

1.8 EESO podpira predlog o spremembi uredbe TEN-E, da bi vsebovala načelo „vse na enem mestu“ za energetske projekte na morju.

1.9 EESO je zaskrbljen, ker posebni ukrepi in podporni instrumenti niso dovolj podrobni, zaradi česar bi bilo lahko ogroženo financiranje energije iz obnovljivih virov. Po njegovem mnenju bi bilo treba v okviru obstoječih programov oblikovati enoten instrument, namenjen financiranju projektov vetrne energije na morju. Poleg tega bi bilo treba tak pristop razširiti na druge vrste obnovljivih virov energije, npr. na vetrno in fotovoltaično energijo na kopnem, da se izpolnijo tudi zahteve evropske energetske unije in direktive o spodbujanju uporabe energije iz obnovljivih virov II, v katerih se priznava, da prav decentralizirana in regionalna proizvodnja pripomore k izboljšanju možnosti za dodatno regionalno ustvarjanje vrednosti in delovnih mest, postavljanju državljanov v središče politike ter njihovi preobrazbi v aktivne proizvajalce in proizvajalce-odjemalce. EESO v zvezi s tem z zaskrbljenostjo ugotavlja, da se Komisija trenutno ukvarja „samo“ s pridobivanjem energije na morju in vodikovimi tehnologijami, decentralizirane pristope pa zanemarja.

1.10 EESO poudarja, da bi morale vse naložbe v vetrne elektrarne na morju s spodbujanjem lokalnega sodelovanja pri projektu, t. i. „lokalne vsebine“, čim bolj prispevati k družbeno-gospodarskemu razvoju regij v neposredni bližini naložb.

1.11 EESO pozdravlja dejstvo, da je treba strategijo dopolniti z načrtom za razvoj znanj in spretnosti ter izobraževalnih programov za področje vetrne energije na morju.

1.12 EESO priznava, da želi imeti EU na področju vetrne energije na morju vodilno vlogo, in podpira širitev vetrne energije, vendar ne le na morju, temveč tudi na kopnem. Zato pričakuje, da bo Komisija strategijo o pridobivanju energije na morju čim prej dopolnila s strategijo o pridobivanju energije na kopnem.

2. Uvod

2.1 To mnenje obravnava *Strategijo EU za izkoriščanje možnosti energije iz obnovljivih virov na morju za podnebno nevtralno prihodnost*, ki je bila objavljena 18. novembra 2020. Strategija je bistven sestavni del evropskega zelenega dogovora.

2.2 Po projekcijah v oceni učinka, priloženi načrtu za uresničitev podnebnih ciljev do leta 2030, naj bi bilo do leta 2030 več kot 80 % električne energije pridobljene iz obnovljivih virov energije, za dosego podnebnega cilja do leta 2050 pa bi morala vetrna moč na morju po ocenah znašati 300 GW, kar bo treba dopolniti s približno 40 GW oceanske energije. V strategiji, obravnavani v tem mnenju, je predstavljeno, kako lahko EU to doseže.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Cilj strategije je pospešiti prehod na čisto energijo ter pri tem ohraniti pomembna cilja glede gospodarske rasti in ustvarjanja delovnih mest v Evropi. Glavni razlogi za uvedbo strategije so:

- uresničevanje zavez iz prvega globalnega dogovora o blaženju posledic podnebnih sprememb (Pariz, 2015),
- obnovev konkurenčnosti evropskega gospodarstva s povečanjem energijske učinkovitosti,
- ustvarjanje novih delovnih mest s povečanjem obsega naložb, kar bo prispevalo k blažitvi družbeno-gospodarskih posledic pandemije COVID-19 in razvoju evropskega gospodarstva.

3.2 V skladu s strategijo se bo vetrna zmogljivost na morju povečala s sedanjih 12 GW na najmanj 60 GW do leta 2030 in na 300 GW do leta 2050. Poleg tega namerava Komisija do leta 2050 dodati 40 GW oceanske energije in druge nastajajoče tehnologije, kot so plavajoči vetrni in fotonapetostni obrati.

3.3 Za doseg te ciljev so potrebne naložbe, ocenjene na 800 milijard EUR. Potrebno je tudi tesnejše sodelovanje EU in vlad držav članic, saj bi glede na sedanje politike zmogljivost sedanjih in načrtovanih obratov v letu 2050 znašala le približno 90 GW.

3.4 EESO pozdravlja predstavitev te strategije, ki vključuje regulativne predloge in ukrepe, ki omogočajo osredotočanje na razvoj, okrepitev in poglobitev sodelovanja na področju vetrne energije na morju.

3.5 EESO ugotavlja, da zgoraj navedeni podatki in informacije prikazujejo razsežnost izzivov, s katerimi se soočajo vlagatelji, industrija EU ter operaterji sistemov za prenos in distribucijo električne energije. V strategiji so predstavljeni optimistični obeti, kot so možnosti spodbujanja zasebnih naložb ali odpiranja delovnih mest. Vendar EESO ugotavlja, da vsebuje zgolj nejasne napovedi glede odpiranja delovnih mest, povezanih z razvojem vetrne energije na morju. Upoštevati je treba, da bodo nova delovna mesta ustvarjena ne le v sektorju energije, temveč tudi v zvezi z dejavnostmi na kopnem, kot sta razvoj pristanišč in ladijski promet. Podobno nejasno je v strategiji obravnavan učinek razvoja te panoge na BDP EU.

3.6 EESO ugotavlja, da strategija izhaja iz tesno povezanega okolja, v katerem mora proizvodnja energije iz obnovljivih virov na morju sobivati z vrsto drugih pomorskih dejavnosti (turizmom, ribištvom, akvakulturo ipd.). V takšnem okolju hibridni projekti posegajo v čezmejne povezave in obratno, razvoj usmerjajo cilji, ki jih določi več držav, države brez izhoda na morje pa morda financirajo projekte na morju. Ker te projekte sofinancira EU, EESO priporoča, da se pri vprašanju porazdelitve bremena in koristi poskrbi za preglednost.

3.7 EESO je razočaran, da strategija ne vsebuje izračunov prispevka vetrne energije k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov na ničelno stopnjo do leta 2050. Če se osredotočimo le na inštalirano moč, to pomeni, da se ta bistveni dejavnik za doseganje ciljev zelenega dogovora ne upošteva.

4. Napovedi za tehnologije za pridobivanje energije iz obnovljivih virov na morju

4.1 Obrati EU na morju proizvajajo 12 GW, kar je 42 % svetovne zmogljivosti vetrnih elektrarn na morju. Pri večini projektov gre za turbine na morskem dnu. Po mnenju EESO je ta tehnologija dosegla določeno stopnjo zrelosti, na kar kaže 44-odstotno znižanje diskontirane lastne cene proizvodnje vetrne energije na morju v obdobju 10 let.

4.2 EESO ima pomisleke, ali bi morala strategija za razvoj vetrne energije na morju temeljiti na razvoju tehnologij, kot so hibridni projekti, in poudarja, da je treba proizvajati energijo po konkurenčni ceni, ki bo omogočala obnovo gospodarstva EU po krizi zaradi COVID-19.

5. Morski bazeni EU: velik in raznolik potencial za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov na morju

5.1 EESO pozdravlja, da je bil prepoznan potencial Severnega, Baltskega, Sredozemskega in Črnega morja, dela Atlantskega oceana, ki se nahaja v EU, ter otokov EU. Z določitvijo potenciala morskih bazenov v strategiji bo mogoče ustrezno načrtovati regulativne ukrepe in doseči cilje.

5.2 Razumljivo je, da se novi projekti prednostno načrtujejo v bazenu Severnega morja zaradi možnosti, ki jih tam ponuja obstoječa infrastruktura. Vendar EESO poudarja, da so za zanesljivo oskrbo z energijo ter za socialno in ekonomsko kohezijo v EU potrebni mešanica energetskega virov, pri kateri ni pretirane odvisnosti od enega vira energije, ter sorazmerne naložbe v vetrne elektrarne na morju v vseh bazenih EU.

5.3 Hkrati EESO ugotavlja, da se strategija za razvoj vetrne energije na morju nagiba v smer regionalizacije.

6. Pomorsko prostorsko načrtovanje za trajnostno prostorsko upravljanje in ravnanje z viri

6.1 Za pospešitev razvoja vetrne energije je nujen razumen soobstoj obratov na morju in drugih oblik uporabe morskega prostora, pri čemer je treba tudi zaščititi biotsko raznovrstnost. EESO pozdravlja pobude, da bi v pripravo nacionalnih in regionalnih načrtov pomorskega prostorskega upravljanja vključili cilje glede razvoja energije iz obnovljivih virov na morju. Obenem poziva Komisijo, naj jasno navede, da so ocenjeni 3 % evropskega pomorskega prostora, ki naj bi bili potrebni za razširitev proizvodnje energije iz obnovljivih virov na morju, le povprečna vrednost in da je treba upoštevati specifične dejavnosti, kot sta vrsta vetra in različno okolje.

6.2 EESO se strinja, da bi s pripravo in objavo načrtov upravljanja podjetjem in vlagateljem poslali sporočilo o namerah vlad v zvezi s prihodnjim razvojem sektorja obnovljivih virov energije na morju, s čimer bi olajšali načrtovanje v javnem in zasebnem sektorju.

6.3 Okoljski učinek obratov se trenutno temeljito in obsežno oceni med postopkom pridobitve vseh potrebnih upravnih odločb. Zato EESO podpira predlog o spremembi uredbe TEN-E, da bi vsebovala načelo „vse na enem mestu“ za energetske projekte na morju.

7. Nov pristop k energiji iz obnovljivih virov na morju in omrežni infrastrukturi

7.1 Večina vetrnih elektrarn na morju, ki trenutno obratujejo, je bila postavljena v okviru nacionalnih projektov, ki so bili z radialnimi povezavami neposredno priključeni obali. Za hitrejši razvoj vetrne energije na morju, znižanje stroškov in manjšo rabo morskih območij pa se predlaga osredotočenje na hibridne projekte. Hibridni sistemi so vmesna oblika med običajnimi projekti, ki so radialno povezani z nacionalnim elektroenergetskim sistemom, in modelom popolnoma zazankanega omrežja. Strategija vsebuje tudi precej optimistično predpostavko, da bi morale sosednje države članice skupaj določiti daljnosežne cilje za vetrno energijo na morju.

7.2 EESO ugotavlja, da je zaradi nekaterih značilnosti, kot sta globina in bližina drugih držav, hibridne projekte mogoče izvajati le v Severnem in Baltskem morju. Poleg tega zaradi pričakovane hitrosti razvoja meni, da bi morali biti ukrepi EU in nacionalni ukrepi osredotočeni predvsem na sprostitev potenciala najbolj naprednih projektov, za katere se načrtuje radialna povezava z nacionalnimi elektroenergetskimi sistemi.

8. Jasnejši zakonodajni okvir EU za energijo iz obnovljivih virov na morju

8.1 EESO pozdravlja izjavo, da bi moral dobro reguliran trg energije dajati prava znamenja za naložbe. Po njegovem mnenju ima predvidljivo in stabilno regulativno okolje bistveno vlogo pri razvoju vetrne energije na morju.

8.2 Ker naj bi se po pričakovanjih povečal pomen čezmejnih energetskih projektov, je treba pojasniti pravila trga z električno energijo v skladu z delovnim dokumentom služb Komisije, ki je priložen tej strategiji.

8.3 Sedanji pravni okvir ne ureja inovativnih tehnologij, kot so otoki hibridne energije ali proizvodnja vodika na morju. Kot najboljši model za urejanje hibridnih projektov Komisija predlaga ločeno morsko tržno območje z možnostjo prerazporeditve dela prihodkov od prezasedenosti proizvajalcem. EESO podpira cilj, da se določijo območja na morju, na katerih lahko sodelujejo različni ponudniki, ob predpostavki, da se bo z njimi poenostavilo urejanje trgov energije.

8.4 EESO pozdravlja prizadevanja za stabilnost dohodkov vlagateljev. Poziva k prožnim možnostim spodbujanja razvoja vetrne energije na morju v državah članicah, kjer je ta tehnologija v zgodnji fazi razvoja, tudi z dodelitvijo neposredne podpore, za katero ni potreben razpisni postopek, v skladu z določbami direktive o spodbujanju uporabe energije iz obnovljivih virov.

9. Pomen sredstev EU za mobilizacijo naložb zasebnega sektorja v energijo iz obnovljivih virov na morju

9.1 Za izvajanje strategije so po ocenah potrebne naložbe v višini skoraj 800 milijard EUR, od katerih bi približno dve tretjini potrebovali za financiranje povezane omrežne infrastrukture in tretjino za proizvodnjo energije na morju. Naložbe v omrežja energije iz obnovljivih virov na kopnem in na morju so v Evropi v obdobju 2010–2020 znašale približno 30 milijard EUR. Strategija predvideva, da se bodo v prihodnjem desetletju povečale na več kot 60 milijard EUR, še bolj pa po letu 2030. Poleg tega je v strategiji izraženo pričakovanje, da bo večino teh naložb prispeval zasebni kapital. Vendar je navedeno tudi, da bodo Komisija, Evropska investicijska banka in druge finančne institucije skupaj podpirale strateške naložbe v vetrno energijo na morju.

9.2 EESO je zaskrbljen, ker posebni ukrepi in podporni instrumenti niso dovolj podrobni, zaradi česar bi bilo lahko ogroženo nadaljnje spodbujanje energije iz obnovljivih virov. Glede na sedanjo strategijo bodo imeli vlagatelji na voljo osem različnih skladov EU. Pričakovani deleži financiranja na tem področju niso navedeni, zlasti ni jasen delež sredstev EU. Po mnenju EESO je uvedba enotnega instrumenta, namenjenega financiranju projektov vetrne energije na morju v okviru sedanjih programov, ključna za hitro financiranje in razvoj projektov. Poleg tega bi bilo treba tak pristop razširiti na druge vrste obnovljivih virov energije.

9.3 EESO poudarja, da bi morale vse naložbe v vetrne elektrarne na morju s spodbujanjem sodelovanja pri projektu, t. i. dejavnika lokalne vsebine, čim bolj prispevati k družbeno-gospodarskemu razvoju regij v neposredni bližini naložb.

9.4 V strategiji je predviden mehanizem za financiranje energije iz obnovljivih virov, ki lahko omogoči delitev koristi energetskih projektov na morju z državami članicami, ki nimajo morja. Po mnenju EESO je domneva, da bi neobalne države članice želele financirati vetrno energijo z lastnimi sredstvi v zameno za statistične koristi, preveč optimistična.

10. Osredotočanje raziskav in inovacij na podpiranje projektov na morju

10.1 EESO je globoko razočaran, ker je vprašanje recikliranja izrabljenih vetrnih turbin v strategiji površno obravnavano. Poleg tega je navedeno, da je treba v raziskave in inovacije na področju energije iz obnovljivih virov bolj sistematsko vključiti načelo krožnosti po zasnovi, niso pa navedene podrobnosti v zvezi z morebitnim izvajanjem tega načela. EESO je seznanjen, da je predelava izrabljenih vetrnih kril na kopnem vse večja težava, na primer v Nemčiji, kjer razmišljajo, da bi jih zakopali v tla. Opozoriti je treba, da so morske vetrnice precej večje, zato so tudi težave večje.

10.2 EESO bi rad poudaril, da bi se s čisto energijo izboljšala ne le kakovost zraka v lokalnem okolju, temveč tudi okolje in podnebje kot celota. Nasprotuje hitremu razvoju vetrne energije na morju, pri katerem se ne upoštevajo morebitni vplivi na okolje, in Komisiji priporoča, naj ustrezno pozornost nameni stroškom razgradnje: v praksi bi bilo treba te stroške pri projektih, ki se financirajo s sredstvi EU, oceniti že vnaprej in ustrezno upoštevati vprašanje odgovornosti.

10.3 EESO pozdravlja dejstvo, da je treba novo strategijo dopolniti z načrtom za razvoj znanj in spretnosti ter izobraževalnih programov za področje vetrne energije na morju, ki naj bi ga pripravila Generalni direktorat za zaposlovanje, socialne zadeve in vključevanje ter Generalni direktorat za pomorske zadeve in ribištvo. Razširitev znanj in spretnosti je bistvena za razvoj tega sektorja. Zaradi njegovega trajnostnega in hitrega razvoja bi bilo treba za države članice, v katerih je ta tehnologija še v zgodnji fazi razvoja, izvajati programe usposabljanja. Iz strategije je razvidno, da je za ta namen mogoče uporabiti obstoječe instrumente in sredstva EU. Po mnenju EESO pa je treba zaradi pomembnosti razvoja znanj in spretnosti na področju vetrne energije na morju ustvariti namenske instrumente in sredstva na ravni EU.

11. Trdnjša dobavna in vrednostna veriga v vsej Evropi

11.1 Za okrepitev dobavne verige so potrebne naložbe v skupni višini približno 0,5–1 milijarde EUR. EESO obžaluje, da ni jasno navedeno, kako bi ta sredstva mobilizirali, oziroma da ni naveden časovni okvir.

11.2 EESO pozdravlja načrt o okrepitvi industrijskega foruma za čisto energijo in ustanovitvi posebne skupine za energijo iz obnovljivih virov na morju v okviru tega foruma v letu 2021.

11.3 EESO ima resne pomisleke v zvezi z načrti, da bi Komisija in mreža ENTSO za električno energijo spodbujali standardizacijo in interoperabilnost med pretvorniki različnih proizvajalcev do leta 2028. Ta datum je prepozen, zlasti glede na to, da bo treba v vetrne elektrarne na morju do leta 2030 vgraditi zmogljivost 60 GW. EESO si želi, da bi izbrani datum omogočal realističen časovni okvir za razvoj standardov za opremo.

V Bruslju, 27. aprila 2021

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG
